

Når private skal bekæmpe kriminalitet

Tekst Henrik Rothe, projektleder i Justitia

Ny skattelovgivning gør det strafbart ikke at oplyse myndigheder om lovlige forhold. Loven rykker på grænserne for, hvad myndigheder forlanger af private virksomheder, rådgivere og personer. En gråzone, som risikerer at oversvømme myndighederne i irrelevante oplysninger.

I et komplekst retssamfund bliver myndighedernes kontrol med overholdelse af lovgivningen i mange tilfælde af afgørende betydning for opretholdelsen af vores samfundsmodel. Men virkeligheden betyder også, at myndighedernes muligheder for at forebygge og efterforske alvorlig kriminalitet og imødegå lovlige, men uønsket adfærd, ikke alene beror på myndighedernes egen indsats. Der er brug for bistand fra både enkeltpersoner, rådgivere og virksomheder, fordi en lang række af de faktuelle oplysninger, myndighederne har brug for til at kunne løfte deres opgave, ikke er direkte tilgængelige for myndighederne, men derimod overladt til enkeltpersoner, rådgiveres og virksomheders kontrol. Og det medfører en række udfordringer for virksomhedernes retssikkerhed.

I et stigende omfang har lovgiver derfor været henvist til at pålægge virksomheder, rådgivere og enkeltpersoner at afgive indberetninger til den relevante myndighed om kunder, klienter, samhandelspartnere og andre, hvis den indberetningspligtige bliver opmærksom på forhold, som kan indikere, at der foregår noget ulovligt.

Det bedst kendte eksempel på en sådan lovgivning er hvidvaskloven,

som pålægger store virksomheder og rådgivere såvel som enkeltmandsvirksomheder en række pligter – herunder indberetningspligt – for at forebygge og opklare hvidvask af udbytte fra kriminel aktivitet og terrorfinansiering.

Vi kender alle til de store svigt i indberetningspligten i den finansielle sektor og de alvorlige samfundsmæssige og økonomiske konsekvenser heraf, men det er værd at huske, at samme indberetningspligt også gælder for virksomheder med et langt mindre beredskab til at identificere indberetningspligtige aktiviteter. Det gælder for eksempel en ejendoms-mæglervirksomhed med én ejer eller en bogføringsvirksomhed med én ejer.

De fleste af de pligter, som hvidvaskloven pålægger de indberetningspligtige virksomheder, rådgivere og personer, er godt beskrevet i loven og dermed præcist afgrænsede. Der er imidlertid også bestemmelser, som kræver, at den indberetningspligtige udøver et skøn, som kan være vanskeligt, når det skal vurderes, om en given handling eller aktivitet skal indberettes. Det gælder for eksempel hvidvasklovens § 25, som pålægger de indberetningspligtige – store som små – at undersøge baggrunden for og formålet med alle komplekse og usædvanligt store transaktioner, usædvanlige kon-

traktsmønstre og aktiviteter, der ikke har et klart økonomisk eller påviseligt lovligt formål med henblik på at fastslå, om der er en rimelig mistanke om hvidvask eller terrorfinansiering.

På den måde bliver private aktører inddraget i forebyggelse og opklaring af alvorlige forbrydelser, og det rummer en række retssikkerhedsmæssige dilemmaer – ikke mindst fordi en tilsidesættelse af indberetningspligten er strafbar.

Udfordringen for den indberetningspligtige er at skulle indberette en kunde, klient eller anden forretningsforbindelse alene på grundlag af en *rimelig mistanke* vel vidende, at et fejlskøn, som fører til undladelse af at indberette, kan udløse et strafansvar for en selv. Indberetter man omvendt noget, som ikke lever op til mistankekravet, er der hjælp at hente i hvidvasklovens § 37, som fritager den indberetningspligtige for ansvar og brud på en eventuel tavshedspligt for en fejlagtig indberetning afgivet i god tro. Det er altså farligt at indberette for lidt, men stort set risikofrit at indberette for meget.

Det skaber en incitamentsstruktur, som må antages at føre til, at der til Hvidvasksekretariatet indberettes en lang række forhold, som slet ikke lever op til lovens mistankekrav, og som ikke dækker over en ulovlig aktivitet.

For myndighederne indebærer dette, at de indberetninger, som kunne afsløre alvorlig kriminalitet, risikerer at drukne i store mængder af indbe-

retninger, som indgives ”for en sikkerheds skyld”. Som et eksempel herpå kan nævnes, at Hvidvasksekretariatet allerede i 2012 af den svindeltiltalte Britta Niensens bank blev underrettet om mistænkelige kontooverførsler på fem millioner kroner, men denne information blev ikke efterforsket, og svindelen fortsatte!

Britta Nielsen blev ikke dengang underrettet om indberetningen, for det er nemlig sådan, at den, der indberettes, først bliver bekendt med indberetningen, hvis den resulterer i en sigtelse. Der ligger altså tusindvis af indberetninger hos Hvidvasksekretariatet, som de indberettede aldrig vil få noget at vide om. Hvidvasksekretariatet har oplyst, at deres interne retningslinje er, at indberetninger slettes efter ti år, hvis der ikke i den periode er tilgået nye oplysninger om den pågældende. Det gives der ikke underretning om til den indberettede. Den, der vil have oplyst, om der i Hvidvasksekretariatets database ligger indberetninger om den pågældende, går forgæves, idet Hvidvasksekretariatets praksis er, at det ikke kan oplyses, om der behandles oplysninger om den pågældende. Disse retningslinjer er begrundet i hensynet til den forebyggende og efterforskningsmæssige indsats.

Samfundsmæssige hensyn nødvendiggør, at man i hvidvaskloven og en

Det er altså farligt at indberette for lidt, men stort set risikofrit at indberette for meget

lang række andre love pålægger private at medvirke til kriminalitetsbekæmpelse i den virkelighed, vi lever i. Men i en ny lov fra Skatteministeriet (lov om ændring af skatteindberetningsloven, skattekontrolloven, kildeskatteloven, ligningsloven og pensionsbeskatningsloven), går man ét skridt videre, idet man pålægger en række såkaldte mellemænd – for eksempel advokater og revisorer – eller skatteyderen selv at indberette såkaldt aggressive, men fuldt lovlige, grænseoverskridende skatteplanlægningsmodeller til skattemyndighederne, som så vil dele dem med myndighederne i andre EU-lande. Lovens tekst er i sig selv helt indholdsløs, så vejledning kan kun hentes i lovforslagets meget omfattende lov-bemærkninger eller i direktivteksten.

Tilsidesættelse af oplysningspligten, som kan indeholde meget vanskelige skøn, er i denne lov også strafbelagt.

I et høringssvar til lovforslaget har Justitia påpeget, at den valgte lovgivningsteknik indebærer en ikke ubetydelig risiko for fejlslutninger og misforståelser, hvilket er retssikkerhedsmæssigt betænkeligt.

For selvom der er et behov for privates medvirken til kriminalitetsforebyggelse og kriminalitetsbekæmpelse, må det generelt anbefales, at det i tilfælde, hvor private personer ved lov pålægges en strafsanktioneret indberetningspligt, sker på grundlag af pligter, som i selve lovteksten beskrives klart og udførligt. For at mindske antallet af unødvendige indberetninger bør bestemmelser, som kræver, at den indberetningspligtige udøver et vanskeligt skøn, begrænses mest muligt. Det vil samtidig være et retsværn for såvel den indberetningspligtige som for den, der indberettes. Endelig bør den indberettedes retssikkerhed værnes ved klare regler om tidsgrænser for opbevaring og sletning samt underretning til den indberettede, når en indberetning, som ikke resulterer i en sigtelse, slettes. Det er krav, som bør kunne forventes af en retsstat som den danske. ♦

HENRIK ROTHE
Projektleder i Justitia.
Tidligere præsident for
Sø- og Handelsretten
og inden da
generalsekretær i
Advokatsamfundet.